

Naponta sulykolja a kormányzat az ukrán és a külföldi sajtón keresztül, hogy a nemzeti kisebbségeket azért kell megtanítani az államnyelvre, hogy egyenlő hozzáférést biztosítsanak számukra az ukrán nyelvű felsőoktatáshoz. Sokan nemes szándékot látnak e kormányzati törekvés mögött, s nem értik, miért tiltakozik ellene a kárpátaljai magyarság. Kevés szó esik azonban arról, hogy az államnyelv oktatása gyanánt mit kínált eddig a mindenkori ukrán állam a kisebbségeinek, s mit hozhat számukra ez a mostani, alig több mint tíz éven belül immár a harmadik „oktatási reform”.

Dr. Margitics Katalin, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola Pedagógia és Pszichológia Tanszékének vezetője mintegy 20 éven át oktatta az ukrán nyelvet magyar iskolásoknak a Beregszászi Bethlen Gábor Magyar Gimnáziumban, vagyis az államnyelv oktatásának problémáit – a szakemberképzést, a tankönyvellátást, a módszertani gondokat stb. – jól ismeri.

A szakember állítja, nem igaz, hogy a magyar iskolások ne akarnának megtanulni ukránul, s az sem igaz, hogy a mostanáig működő, teljesen magyar nyelvű oktatási rendszer miatt nem motiváltak. A problémák ott kezdődnek, mutat rá, hogy miként lehet megtanítani a gyerekeknek a számukra legtöbbször teljesen ismeretlen ukrán nyelvet, illetve hogyan lehetne meggyőzni az oktatási minisztériumot arról, hogy engedélyezze a leghatékonyabbnak bizonyult módszerek alkalmazását és teremtsen meg az oktatás feltételeit.

„Minden szemináriumon, megbeszélésen és konferencián igyekeztem megértetni, hogy a

magyar gyerekeket csak az a tanár taníthatja meg ukránul, aki beszél magyarul, vagyis a tanítványai nyelvén – mondja. – Ha nem magyarázzuk el magyarul az ukránul még egyáltalán nem értő gyerekeknek egy-egy szó jelentését az anyanyelvükön, hiába gyakoroltatjuk azt velük a végtelenségig, nem fog megragadni bennük. Ugyanakkor nagy öröm volt számomra, és engem igazolt, amikor néhány éve 22 tanítványom közül 17 sikeresen letette a ZNO-t (külső független értékelés – a szerk.). Tanulmányaik befejeztével valamennyien képesek voltak kommunikálni ukrán nyelven. Csakhogy az óráinkon majdnem 40 percen keresztül fordításos módszerrel dolgoztunk, vagyis lefordítottam számukra az elsajátítandó mondatokat, szövegeket, hogy megbirkózzanak a magyar gyerekek számára egyébként teljesíthetetlen programmal.”

Sajnos még a Kárpátaljáról származó, kormányhivatalokban magasabb pozíciót betöltő emberek sem támogatták-támogatják ezt a szemléletet, állapítja meg a tanárnő. Ezzel szemben nemegyszer előfordult, hogy némelyik megyei tanfelügyelő, aki korábban soha nem tanított kisebbségeket, óralátogatás után a szemére vetette, hogy túl sokat beszél a tanítványaihoz magyarul.

A nyelvtanítás eredménye nagyban függ attól is, hogy milyen követelményeket támasztanak a diákokkal szemben. A Rákóczi-főiskola és a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség (KMPSZ) szakemberei évek óta igyekeznek megértetni az illetékesekkel, hogy az ukránul egyáltalán nem beszélő, magyar nyelvi közegben felnövő gyerekeknek célszerű volna idegen nyelvként oktatni az ukránt, s ehhez kellene szabni a kibocsátó-érettségi-felvételi vizsga követelményeit is. Mindhiába: a magyar iskolák végzőseinek máig ugyanazt az érettségi-felvételi tesztet kell megírniuk, mint az ukrán anyanyelvű, ukrán tannyelvű iskolát befejező társaiknak.

Margitics Katalin szerint az oktatási minisztériumnak, a szakértőknek a pedagógusok gyakorlata alapján kellene kidolgozniuk az ukrán nyelv oktatásának módszertanát a magyar tannyelvű iskolák számára és megírni az ennek megfelelő tankönyveket.

„A Rákóczi-főiskolán közel két évtizednyi tapasztalat halmozódott fel ezen a téren, ám nemcsak hogy a minisztériumban, de a megyei és járási oktatási hatóságoknál sem akarnak meghallani bennünket, csak a feletteseik és a politikusok szavára figyelnek” – mondja.

„Egyetlen minisztériumi módszertani kézikönyvünk sincs, ami rendkívül bánt engem – folytatja a tanárnő. – Amikor viszont Csernicskó Istvánnal együtt magunk dolgoztunk ki módszertani útmutatót az ukrán nyelv oktatásához a magyar iskolák nyolcadik osztályai számára, a minisztérium nem hitelesítette a kiadványt, így ezt sem jelentethetjük meg. Szerencsére nagyon sok tanár keresett fel bennünket, akik lemásolták a kéziratunkat.

Hasonlóan vigasztalan a helyzet a tankönyvek és a nyelvtanuláshoz ugyancsak nélkülözhetetlen szótárak tekintetében is. „Az alsós tankönyvekre ugyan ráírták, hogy azok a magyar tannyelvű iskolák számára készültek, ám tartalmukat és terjedelmüket tekintve lényegében alig különböznek az ukrán tannyelvű iskolák könyveitől” – tudjuk meg. „A gyerekeknek az életből vett egyszerűbb kifejezésekre és mondatokra lenne szükségük, amelyekkel képesek megbirkózni. Rendkívül lehangoló volt például, amikor az azóta megboldogult Csucska professzor által szerkesztett nyelvtankönyvben hatsoros, többszörösen alárendelt összetett mondatot ajánlott elemzésre a nemzetiségi diákoknak” – teszi hozzá a szakember.

„2002-ben magunk szerkesztettünk egy ukránkönyvet a második osztályosok számára – a tanterv szerint másodikban kell megtanítani a gyerekeket írni-olvasni ukránul. A hatóságok

azonban nem kívánták kiadni a tankönyvet, csak a KMPSZ támogatásának köszönhetően jelenhetett meg. Utóbb legalább 300 pedagógustól kaptunk visszajelzést, hogy a könyv nagyon jó” – emlékezik vissza.

Talán hihetetlenül hangzik, de Ukrajna fennállása óta még egyetlen ukrán–magyar szótárt sem jelentetett meg. A Rákóczi-főiskola szótára és a Margitics Katalin által még 2002-ben összeállított kisszótár ezért hiánypótló munkák, melyek jelentőségét nehéz túlbecsülni. Az állam ugyanakkor még az újra kiadásukat sem szándékozott támogatni.

Ami a pedagógusképzést illeti, ezen a téren is akadnak problémák – tudjuk meg. A pedagógusok egy része úgy kerül az iskolákba, hogy nem rendelkezik gyakorlattal a nemzetiségek nyelvén tanuló diákok oktatása terén, nem ismeri a vonatkozó módszertant.

A parlament által szeptember 5-én elfogadott oktatási törvény, amely gyakorlatilag felszámolná a jelenlegi magyar oktatási rendszert Kárpátalján, csupán az óvodában és az elemi iskolában tenné lehetővé az anyanyelvű oktatást, a továbbiakban viszont valamennyi tárgyat ukrán nyelven tanítanak. A kárpátaljai magyar szakemberek azonban úgy tartják, a bevezetendő változások csak rontanak a helyzeten. Margitics Katalin így fogalmazza meg a legfontosabb kérdést: mire alapozva állítják az oktatásügyi vezetők, hogy ha eddig 11 év alatt nem sikerült megtanítani a magyar iskolások egy jelentős részét arra, hogy legalább elfogadhatóan kommunikáljanak az államnyelven, úgy a jövőben a negyedik vagy ötödik osztály végére képesek lesznek valamennyi tárgyat ukránul tanulni? Valójában a kisebbségekre erőszakolt ukrán nyelvű tanítással az ellentétes hatást éri el a minisztérium, hiszen nemcsak hogy az államnyelv ismerete nem javul, de borítékolható, hogy romlani fog a tanulók teljesítménye a többi tárgyból is, amelyeket sem ukránul, sem az anyanyelvükön nem fognak tudni megfelelően elsajátítani.

Az új oktatási törvény kapcsán a minisztériumban azt ígérik, hogy szótárakkal, módszertani kiadványokkal, s minden egyéb szükséges módon támogatni fogják a nemzeti kisebbségeket az ukrán nyelv elsajátításában. A gond csupán az, hogy ezt minden korábbi oktatási reform alkalmával is megígérte az aktuális kijevei kormányzat, de az ígéreteket soha nem tartották be.

Ennek ellenére érdemes feltenni a kérdést: min alapul a mostani reformkísérlet? Margitics Katalin válasza kiábrándító: az oktatási törvény kisebbségeket hátrányosan érintő rendelkezéseinek sem gyakorlati, sem lingvisztikai, sem módszertani alapja nincs. Magyarán, Ukrajnában soha, senki nem készített hatástanulmányokat az ukrán nyelvű oktatásra való áttérés következményeiről a nemzeti kisebbségek esetében.

Hk

(karpatalja.net)